

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 14.

V Gorici, dne 17. julija 1906.

Tečaj 11

Ob otvoritvi nove železnice.

V nekoliko dneh odpre se nova bohinjska železnica splošnemu prometu. Ta železnica je za našo deželo velikanskega pomena. Ona bo tekla ravno podolgič po naši goriški deželi, in krajem, ki so bil do sedaj od sveta popolnoma ločeni, odpre se pot, po kateri bodo mogli dobivati hitro in ceno razne potreščine ter prodajati razne pridelke. Zato se gospodarske razmere cele goriške dežele s to železnico popolnoma spremené. Oni gospodar, ki si bo znal nov položaj izkoriščati, si bo lahko opomogel, nasprotno pa bo propadel oni kmet, ki se ne bo hotel ravnati po novih razmerah.

Oglejmo si ugodnosti, pa tudi neugodnosti, ki jih bo imela za nas nova železnica! Poglejmo posamezne dele naše dežele!

Največ bo koristila našim Goram. Pot, za katero si rabil do sedaj cel dan, napravil bodeš z železnico v pol uri. Koliko časa, truda in denarja si prihranijo s tem gorski kmetovalci! To pa ni še za kmeta glavni dobiček! Do sedaj je spravil le težko gorski kmet svoje pridelke v denar. Dolga vožnja do mesta, oziroma do železnice podražila je njegove pridelke tako, da ni mogel gorski kmet tekmovati s svetovno trgovino. Pa tudi se je mnogo blaga s slabo vožnjo pokvarilo. Vse drugače bo od sedaj naprej. Sedaj bo tekmoval gorski kmet lahko s kmetom, ki stanuje v neposredni bližini mesta. Prej je prideloval gorski kmet le za svojo rabo, od sedaj naprej bo moral pa pridelovati — za trg. Njegovo gospodarstvo se bo moralo toraj korenito spremeniti in sicer spremeniti bolj na trgovsko podlago.

Glavna stroka bo tudi od sedaj naprej v naših gorah živinoreja. Ker bo delal tudi gorskemu kmetu Amerikanec z žitom in s poljščino konkurenco, opustiti bo moral mnogo svojega polja ter ga spremeniti v travnik ali deteljišča. Saj bo donašalo gorskemu kmetu to tudi več dobičke, kajti pridelki živinoreje se bodo od sedaj naprej lažej in mnogo dražje prodajali. Kdo bi si bil mislil, da bodo pili Tržačani mleko iz Podbrda! In vendar se bo to v kratkem dogodilo. Glede na to, da bo donašala živinoreja od sedaj naprej več dobičke, bo moral gorski kmet to kmetijsko stroko bolj spopolniti. To mu bo tem lažej mogoče, ker bo dobival vprihodnje po železnici prav po ceni razna umetna gnojila. Na visoke senožeti je le težavno spraviti hlevski gnoj ali gnojnico, zato se bo rabilo po takih travnikih umetno gnojenje. Kdor bo rabil ta gnojila, imel bo mnogo sena, mnogo živine in mnogo denarja. Če je bila toraj do sedaj živinoreja za gorskega kmeta velikega gospodarskega pomena, bo še večega pomena po otvoritvi nove železnice. Živinoreje se bo moral gorski kmet toraj v prvi vrsti poprijeti.

Za sadjarstvo so naše Gore prav sposobne. Sadjarstvo je donašalo pa do sedaj tod le malo dobička. Na dolgi vožnji do Gorice pokvarilo se je sadje večinoma tako, da ni bilo sposobno za zunanji svet. Včasih je stala našega Gorca več vožnja, nego je prijel za sadje. Vse drugače bo od sedaj naprej. V prihodnje ne bo treba iskati gorskemu kmetu v Gorici odjemalcev, marveč ti pridejo kar na njegov dom. Mesto, da bi vozil kmet sadje v daljno mesto, nesel ga bo lahko na bližnjo postajo. Za lepo, zdravo sadje dobil bo seveda tudi lepe novce. Zato bo zavzelo sadjarstvo v naših Gorah po otvoritvi nove železnice vse drugačno veljavo, nego jo je imelo do sedaj. Tudi to bo kmetijska veja, katere se bo moral gorski kmet bolj poprijeti.

Lahko omenimo še, da bo tudi kokošarstvo v Gorah več nosilo, kot je do sedaj; jajca se bodo v prihodnje lažej in dražje prodajala. Ker so razmere za kokošarstvo po Gorah večinoma jako ugodne, se bo morala tudi ta kmetijska stroka povzdigniti.

Skoraj nič manj koristi ne prinese nova železnica vipavski dolini, Brdam in goriški okolici. Ona bo najkrajša zveza med gorkim jugom in mrzlim severjem. S pomočjo te železnice imeli bomo ravno Goričani najbližje do mrzlih krajev, zato bomo zamogli najbolj po ceni ponujati naše prve pridelke.

Nikdo ne bo mogel zlahka z nami tekmovati. Zato se bomo morali bolj poprijeti pridelovanja raznih primicij, bodisi zgodne zelenjave, ranega sadja, ranega grozdja, prvih cvetlic itd. Ker bo tekla železnica po vipavski dolini in mimo Brd (pri Plaveh), zamogli bomo svoje pridelke spravljati naravnost iz sadovnjaka, vinograda ali polja na železnico in ne bo treba z blagom še le v Gorico. Pridelki pridejo zato bolj sveži na severne trge in zato se bodo boljše plačevali. Glavno je sedaj, da zastavimo vse sile na to, da bomo pridelovali samo tako blago, ki je v resnici za svetovni trg, kajti le s tem si zadobimo dobro ime in visoke cene.

Tudi za izvoz vina bode nam železnica mnogo koristila. Sedaj pijejo v avstrijskih goratih krajih večinoma tirolsko vino in tirolski petijot, skrbeti bo treba toraj, da si zadobi naša izborna nedolžna kapljica tod mnogo odjemalcev. V ta namen bodo morali osobito vipavski vinogradniki svoje vino tako pripravljati, kakor ga ljubijo Korošci, Solnograšci, Gornjeavstrijci itd., napravljati bodo morali toraj bolj voljna, manj trda vina.

Za Kras bo imela železnica manj koristi. Največa korist bo pač v tem, da bodo Tržačani ob nedeljah tod več terana popili. Kolikortoliko olajša se tudi tod prevoz raznih pridelkov. Več koristi bo imela železnica za tržaško okolico in za zapadno Istro, kjer se bodo okoristili kmetovalci lahko na tisti način kakor okoli Gorice.

Vsi naši kraji dobé z novo železnico tudi ugodnost, da bodo dobivali razne potrebščine bolj po ceni. Osobito velja to o raznih gnojilih, kmetijskem orodju in kmetijskih strojih.

Pa ne samo koristi nam prinese nova železnica, marveč tudi škodo. V kratkem se napravijo po deželi nove tvornice, ki vzamejo kmetijstvu mnogo težaških moči. Delavci, kateri so dandanes že jako dragi, zahtevali bodo še večje plačilo. Stroški se toraj tudi pri kmetu povečajo. Gorje toraj onemu, ki se bo držal starega gospodarstva in se ne bo znal poprijeti novih ugodnosti. Propasti bo moral.

Z železnico dobimo pri nas tudi novo konkurenco. Mnogo zaslužka, ki ga je imel do sedaj kmet z vožnjo ali priprego odpade in s tem odpadejo tudi zaslužki pri gostilnah in krčmah. Marsikateri pridelek, ki se je do sedaj drago prodajal, izgubi po otvoritvi nove železnice ceno in kmet se bo moral lotiti kaj

drugega. Največ škode pa prinese železnica s tujimi elementi, ki se vgnezdijo med naše dobro ljudstvo ter ga polagoma pohlapčijo. Zato priporočamo našim kmetom, naj skrbe za to, da ne pride njihova rodna zemlja v last tujcem, katerim bodo morali potem sami robotiti. Št.

Zeleno gnojenje v vinogradu.

Trtna uš je spravila marsikaterega našega kmeta na rob propada. Preobnova vinogradov stala je mnogo in prišla je ravno ob času, ko ni imel kmet skoraj nobenih dohodkov. Prodal je zato živino in kar je imel, da je le zopet napravil vinograd. Sedaj je delo dovršil, toda revež nima s čim trte gnojiti. Živino je prodal in zato mu manjka tudi gnoja. Vinograd, ki ne dobiva gnoja, daje pa le malo pridelkov. Kako si pomagajmo v ti stiski?

Poprimimo se gnojenja s zelenimi rastlinami! Po južnem Francoskem in južni Italiji je tako gnojenje na sploh v navadi in želeli bi bilo, da se ga tudi naši kmetovalci poprimejo. To gnojenje pa ni samo za one posestnike, ki nimajo hlevskega gnoja, velike važnosti, marveč tudi za one, ki imajo oddaljene, z vozom težko dohodne vinograde. Po vinogradu poseje se meseca avgusta ali septembra seme rastlin, ki hitro rastejo, a spomladi, ko se začne trta razvijati, se podkopajo. V ta namen so najboljše stročnice (razne detelje, grašica, bob, leča itd.) Te rastline imajo namreč lastnost, da zamorejo s pomočjo malih bunčic na koreninah vezati prosti zračni dušik in ga uporabljati za svoje telo. Kakor znano, je dušik pri gnojenju najbolj važna snov, ker ga v zemlji najbolj premanjkuje. V zraku je dušika mnogo. Dve tretjini zraka obstoji iz dušika. Zračnega dušika pa ne morejo rastline uporabljati. Izvzete so edino stročnice. Te redijo namreč na koreninah neke glive, ki prouzročajo oteklino in te glive imajo prav za prav zmožnost, da spremenijo zračni dušik v vezan dušik. Zato ni treba stročnicam nikdar gnojiti z dušičnatimi gnojili (gnojem, gnojnico, solitrom, amonijakom itd.), ker bi bila to potrata. Samo dokler so stročnice

še mlade in niso napravile še bunčic, jim vezan dušik zaleže. Če pridelujemo toraj v vinogradu stročnice, pomnožimo v njem najbolj drago snov dušik.

Za naše razmere je najbolj važna rastlina za zeleno gnojenje vinogradov rusa ali inkarnatna detelja, ki spada tudi med stročnice. Ta detelja poseje se po vinogradu ob drugi ali tretji pletvi, toraj meseca avgusta ali septembra. V jeseni zraste sicer samo za nekoliko centimetrov, do konca aprila pa doseže visokost tudi $\frac{1}{2}$ metra in še več. Ko pričenja detelja cvesti, se podkopa. Marsikomu se sicer smili sočna detelja in bi jo rajši nesel domu kravi, toda tu ne sme biti usmiljenja. Sicer pa ostane tudi samo s koreninami in strniščem precej snovi v vinogradu.

S tem, da podkopamo deteljo, koristimo vinogradu na več načinov. Ž njo pomnožimo dušik v zemlji, spravimo druge redilne snovi, vzlasti fosforno kislino in kalij za trtne korenine v lažej dohodno obliko in slednjič pomnožimo v zemlji organske snovi. Organske snovi sicer ne služijo rastlini v živež, toda one rahljajo zemljo in jo pomagajo s pomočjo humoznih kislin razkrajati. Zemlja, ki ima mnogo organskih snovi, ne trpi zato toliko od suše in je bolj rodovitna. Tudi lažej se ogreje, ker ji dajo te snovi, ki so se razkrojile, črno barvo. S zelenim gnojenjem dosežemo skoraj iste uspehe kakor z navadnim gnojenjem. Edino zaloge na fosforni kislino in kaliju ne moremo ž njim pomnožiti. Zato se priporoča združiti zeleno gnojenje obenem tudi z umetnim gnojenjem.

V ta namen potrositi je v jeseni (meseca oktobra) po detelji nekoliko fosfornih in kalijevih umetnih gnojil. Detelja ljubi neizrečeno ti dve gnojili in zato se prav brzo in bujno razvije. Množina dušika se s tem v zemlji še bolj pomnoži. Kar ostane od teh dveh gnojil, uporabila bo seveda trta. Za gnojenje enega hektarja vinograda (10.000 m^2) priporoča se okoli 3 kvintale 40 odstotne kalijeve soli in $7\frac{1}{2}$ kvintalov Tomasove žlindre. Namesto poslednje vzame se lahko 5 kvintalov superfosfata, katero gnojilo bo trajalo pa manj časa.

Da se tako gnojenje tudi pri nas vpelje, dalo bo „Goriško kmetijsko društvo“ 20 posestnikom brezplačno umetno gnojilo za 400 m^2 vinograda. Ti posestniki se morajo pa zavezati, da

bodo o uspehu gnojenja poročali društvu in tudi svojim sosedom. Kdor hoče poskušati, naj se v kratkem prijavi.

Vinogradniki! Sedaj bo čas, da si pripravite seme od ruse ali inkarnatne detelje. Meseca avgusta po pletvi posejte to seme enakomerno po vinogradu, a oktobra ali novembra potrosite po njem še nekoliko kalijeve soli in žindre, spomladi pa deteljo podkopajte in videli boste, da bo imelo to gnojenje skoraj ravno tak uspeh, kakor gnojenje s hlevskim gnojem. Če si hočete toraj pomagati, pomagajte si!

Št.

Travniški plevel.

Marsikateri kmet misli, da je dovolj, če očisti polje raznega plevela, da bi pa čistil plevel tudi po travnikih, o tem se ne zmeni. Kazen za to malomarnost pa ne izostane. Na dobrem travniku smejo rasti samo take rastline, ki dajo živini tečno in okusno hrano; vse druge rastline, ki zajedajo, zatirajo ali popolnoma vgonobijo dobre trave in detelje ali so celo živalskemu zdravju škodljive, se morajo odpraviti s travnika. Če tega ne delamo, zmanjša se pridelek na travniku in poslabša se vrednost piče.

Pa ne samo pokončevanje plevela po travnikih se čestokrat opušča, ampak tudi drugačno delo je navadno tuje po naših senožetih. Krtovine se razgrnejo le površno, včasih popopolnoma nič, kamnje se pušča med travo, jarki in potoki se nikdar ne očistijo itd. Za ta dela nima večina kmetovalcev niti časa. In vendar je pokazala skušnja, da se s pokončevanjem plevela dohodek na travniku ne samo lahko poveča, celo tudi podvoji, marveč, da se tudi dobrota spravljenе piče jako zboljša. Trud in stroški, ki jih imamo z oskrbovanjem travnikov, se zato navadno dobro poplačajo.

Največjo škodo dela na travniku mah. On krade krmskim rastlinam prostor in potrebno vlago v zemlji. Če se toraj mah na travniku preveč razširi, postane travnik mrzel in vlažen. ker posrka mah vso vložnost pač jako hlastno, vendar je ne dá rad od sebe. Obenem prepreči mah, da ne more prevelika vlaga

v zemlji izhlapeti. Kako nevaren je lahko mah na travniku, kaže sledeči poskus: 700 gramov suhega mahu popilo je 3300 gramov vode. Na travniku je popilo 700 gramov suhega mahu celo 5500 gramov vode, katero je mah le polagoma izpuščal. Če se je odpravil mah s travnika, izhlapilo je 2 do 3 krat več vode. Izračunilo se je; da se reši, ako odstranimo iz travnika 1 kilo mahu, povprečno 25 kilov klaje. To kaže dovolj jasno, da se mora najbolj paziti na to, da se ta škodljivi plevel na travniku ne razvija.

Na kak način naj se zatira mah? Najboljše sredstvo je gotovo dovoljno gnojenje, katero se vrši potem, ko se je travnik z ostro travniško brano povlačil. To vedno zadostuje. Prevlažnih mest seveda ni moči branati; taka mesta je prej namakati. Branati je na vse strani, da se brazgotina dobro raztrže. Nič se ni treba bati, da bo ostro brananje škodilo. Površno brananje izpolni svoj namen le deloma ali pa nič. Z ostrim brananjem ne odtržemo samo mahu, marveč tudi druge plevela in privedemo travnim koreninam svetlobo in zrak. V kratkem bo rasla trava vnovič in bolj krepko in se tudi popolnoma na novo okorenini. Povlačiti je treba travnik v jeseni, pa tudi spomladi, če se je zemlja dovolj posušila. Nikdo naj ne misli, da kaže močen mah na rodovitnost zemlje; ravno nasprotno je res. Ako hočemo zatreti tega škodljivca, moramo tudi z gnojenjem pomagati travam. Prej se je gnojilo travnikom navadno samo s kompostom; ker pa navadno pomanjkuje povsod tega izvrstnega gnoja, poslužujemo se dandanes skoraj povsod Tomasove žlindre in kajnita. Ti dve gnojili popravijo v kratkem travnik. Ti gnojili je trositi jeseni, potem, ko se je travnik povlačil. Če ni kje brazgotina dovolj gosta, tam je treba posejati nekoliko travnega semena.

Ako ravnamo s travnikom vedno na ta način, zapazili bomo z veseljem, kako se od leta do leta zboljšajo na njem travniške rastline, kako se večja pridelek ter se delo in stroški izvrstno plačujejo.

Hudi sovražniki krmskih trav so tudi močvirnate rastline, kakor trsje in kisle trave. Te rastejo samo v mokrih, kislih tleh. S tem je dan način za njihovo pokončevanje. Taka zemljišča moramo razmakati s tem, da napravimo po njih jarke, ki odvajajo vodo ter pognojiti z vapnom, ki odvzame zemlji kislino.

Tudi je dobro gnojiti z laporjem, s surovim žveplenokislim kalijem (500—600 *kg* za hektar), s kajnitom ali z gnojnico. Pokončevanje plevla na travnikih izda tem bolj in bo tudi ceneje, šim prej se opravi. Nikdar ne dopuščajmo toraj, da se bo plevel na travniku preveč razširil.

Pr. L.

Veliki beli jorkširski prešiči.

Kakor se je v zadnjem času pri govedoreji simodolsko pleme razširilo, tako se je razširilo pri prašičjireji veliko belo jorkširsko pleme. Močno je že razširjeno po sošedni Kranjski, Štajerski itd. Da se prašičjereja na Primorskem bolj razvije, dovoljuje visoka vlada podporo za nakup mrjascev tega plemena, ker so izvrstni za zboljšavanje domačih prašičev.

Veliko belo pleme izredili so Angleži s križanjem kitajskih, laških in domačih prašičev. Prvotni angleški prašiči so se počasi razvijali in debeleli, zato so plemenili domače samice z omenjenimi tujimi samci, ter dosegli res občudovanja vredne živali. Te živali se odlikujejo namreč s hitro raščo in izvanredno urno debelostjo. Krmo, katero porabijo, dobro podelajo v mast in meso ter jo primeroma več porabijo kakor domači prešiči. Jednoletne živali tehtajo 150—200 *kg*, triletne pa 400—500 *kg*. Hvali se tudi krotkost in rodovitnost svinje; ona vrže povprečno 9—12 pujskov.

Glavna napaka tega plemena je, da je preveč mehkužno. Ščetine inna zelo redke, prasci so torej bolj goli, zato jako občutljivi proti mrazu, uspešno se jih redi radi tega le v bolj toplih svinjakih. Špeh je mehkejši od onega domačih prascev.

Veliko belo pleme je teh oblik: Životne oblike je pravokotne, torej pravi znak pitanosti. Glava je majhna in kratka. Posebno značilen je rilec: kratek in zakrivljen. Čelo je široko, lice močno. Ušesa so srednjevelika in po konci stoječa. Vrat je kratek. Hrbet ledje in križ široki in skoraj ravni. Prsa so široka in globoka. Noge so kratke in tanke. Koža tanka in redko poraščena. Ščetine so kratke. Rep je pri korenu debel proti koncu fin in nekoliko zavit.

I. Berbuč.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Žveplajte! — Na več krajih smo zapazili, da prijemlje grozdje bolezen plesnoba ali oidium. Posebno se je pokazala ta bolezen tam, kjer se je žveplanje prej zanemarilo. Kdor zapazi v vinogradu bolezen, naj žvepla. Sedaj v vročini ne smemo posipati po trtah preveč žvepla, da to grozdja ne ožge. Lahek puh zadostuje! Najboljše je žveplati zjutraj, ko se je posušila rosa.

Peronospora pričela je zadnje dni hudo razsajati po nekaterih vinogradih, kjer ni bilo dovolj škropljeno. Posebno v Furlaniji je vse osmojeno. Naši ljudje so se letos večinoma prav dobro branili proti ti bolezni. Priporočamo, naj se še vedno škropi v onih vinogradov, kjer trte še vedno rastejo. Posebno naj se ne zanemari letošnjih cepljenk.

Za suho cepljenje trte je sedaj zadnji čas, da se odgrne zemljo od cepiča. V nasprotnem slučaju požene cepič korenine in s tem se podlaga šibi ali popolnoma umrje.

Fižolovo stročje (kozle) je jako redilna in prav okusna jed. Če hočeš imeti stročje tudi v jeseni, zasadi fižol sedaj meseca julija ali meseca avgusta. Za pridelovanje jesenskega stročja rabi se samo nizek grmičast fižol. Ker je stročje nekaterih vrst fižola preveč žilasto, moramo odbrati samo dobro seme. Grmičast fižol saditi je v vrste po 30 *cm* razsebe. V vsaki grm deti je 3 do 4 zrna. Ta je zagrebsti 3 do 4 *cm* globoko. Fižol ljubi zemljo, ki je bila prej gnojena. Ako hočemo fižolu gnojiti, rabiti moramo superfosfat in kalijevo sol ali pa mesto obeh, lesni pepel.

POROČILA.

Vabilo k občnemu zboru „Goriškega kmetijskega društva“, ki se bo vršil dne 26. julija t. l. v dvorani Hôtel „Jelen“ v Gorici ob 10—12 uri predpoludne.

Dnevni red:

1. Volitev II. podprebsebnika;

2. Volitev 8 odbornikov.

Gorica, 2. julija 1906.

Anton Jakončič l. r.
predsednik.

Fran Kocjančič l. r.
tajnik.

Udje Gor. kmet. društva, ki niso še plačali letnine, bodisi za l. 1905. ali 1906. prosijo se, da to čim prej opravijo. Glasovanja na občnem zboru se bodo smeli vdeležiti samo oni, ki bodo do takrat poravnali letnino.

Sestanek kmetijskih potovalnih učiteljev. — Dné 6. t. m. sestali so se slovenski, hrvatski in italijanski kmetijski potovalni učitelji iz Dalmacije, Primorskega, Kranjskega in Štajerskega v Zadru. Posvetovali so se o raznih stvareh, ki se tičejo našega splošnega kmetijstva in so ustanovili med sabo posebno društvo, ki bo varovalo njihove službene koristi.

Kmetijski shod v Gaberjah. — Dné 8. t. m. bil je v vipavskih Gaberjah kmetijski shod, katerega se je vdeležilo obilno število kmetovalcev iz Gaberji in okolice. Na shodu sta govorila tajnik kmet. društva Kocjančič in potovalni kmetijski učitelj Štrekelj. Razna izvajanja so vzbudila mnogo zanimanja. Po shodu vršil se je občni zbor podružnice, ki je izvolila predsednikom g. Josipa Koruzo, blagajnikom g. Gregorja Pegan in tajnikom g. Franceta Bizjak.

Živinozdravstvo podrejeno je sedaj ministerstvu notranjih zadev. V kratkem se pa podredi kmetijskemu ministerstvu, kateremu se prida posebej živinozdravski svet.

Za ustanovitev eksportne zadruge bodo v kratkem na več krajih shodi. Prvi bo drugo nedeljo dné 29. t. m. ob 3¹/₂ pop. v Štandrežu.

Za eksportno zadrugo so kmetovalci ne samo v goriški okolici, marveč tudi po Vipavskem in v Brdah jako navdušeni. Kakor nam poročajo od raznih strani pristopijo po nekaterih vaseh vsi posestniki do zadnjega. Če bo to resnica, bo toraj popolnoma rešeno vprašanje gledé cen kmetijskim eksportnim pridelkom. Cene bo postavljalo združno vodstvo in njemu se bo moral vkloniki združnik-kmet in trgovec, ki bo hotel imeti blago. Če bodemo vsi kmetje složni, potem lahko rečemo mi trgovcem: če plačaš tako, dobiš blago, drugače pa nič. Sedaj pravijo oni: če daš po ti ceni vzamem pri tebi, če ne, kupim pri sosеду.

Če stopiš psu na rep, zalaja. — Tudi naši trgovci s zelenjavo in s sadjem so začeli sedaj, ko smo jih zadeli v živo, kričati in se zvijati. Oni pravijo, da ni s to trgovino nobenega dobička, ker je jako riskantna. Mi pa rečemo, da so sami krivi, če si niso do sedaj opomogli, kajti potem niso pravi trgovci. Pri takih velikanskih razločkih med cenami pri nas in drugod, pač ne more biti izgube, ako se ni z blagom prenemarno ravnalo. Ali naj trpi radi tega, ker so oni nemarni, cela dežela? Ako ne gredo naši pridelki povsod tje, kamor bi lahko šli, to so večinoma krivi trgovci, ker ne znajo pridobiti našemu blagu odjemalcev. Do sedaj se ni naš krompir še nikdar pokusil n. pr. v Pragi. Zato si moramo pa pomagati sami, kakor moremo in znamo. Kar pa ni mogoče posamezniku, to bomo skušali napraviti v združenih močeh. Nič nas ni strah, če se od začetka tudi nekoliko žrtvujemo.

Kozel se nam ponuja za vrtnarja. — V predzadnji in zadnji številki našega lista smo povedali odkrito, kako je z našo sadno in zelenjadno kupčijo, osobito s kupčijo s krompirjem. Nasvetovali smo, naj se vstanovi eksportna zadruha, ki ne bo prodajala pridelkov samo v Gorici, marveč po vseh večih mestih. Razni trgovci s takim blagom pa nas svarijo in nam kričijo, nikar ne zadruga. Vse zadruga so celemu svetu v posmeh, pravi eden „iz okolice“. Drugi „s Krasa“ pravi, da je vse delovanje brezvspešno, dokler ne garantira narava sama „za dobre letine in cene obrodke“. Kmet ne daj se toraj zasmehovati od celega sveta, marveč vlezi se pod senčnato drevo in čakaj, da ti bodo pečeni ptiči prileteli v usta. Pač smešni so ti nazori. Ne, ne, takih nasvetov ni treba nam kmetom, ker znamo, od kod prihajajo in zakaj prihajajo. Kozla ne vzamemo, pa ne vzamemo za vrtnarja!

Cena krompirju je sedaj v Gorici od 3 kron do 3-20. Naši kmetje pravijo, da bodo s krompirjem rajše redili prešiče, nego ga bodo dajali po taki ceni. Prav imajo! Več dobička bodo imeli od njega. Priporočamo jim, naj se nič ne preveč silijo s prodajo, kajti cena gotovo poraste. Drugod ni letina s krompirjem tako ugodna, kakor pravijo nekateri.

Cena jabolkam in hruškam v Avstriji. „Sočin“ dopisnik hoče kmete nafarbati, da je letos povsod mnogo jabolk in hrušk.

On pravi: „Jabolk in hrušk že 2 leti ni bilo, letos so, pa kaj ž njimi, ko so povsod dobro obrodile. Kaj pomaga svetovati: sadi to li ono, ko bomo morali rediti prešiče ž njimi. To vse je odvisno od ugodne spomladi tu in drugod, nikakor pa ne od kupcev samih“. Glasom došlega nam poročila c. kr. kmet. ministerstva kaže sadna letina nasprotno po celi Avstriji slabo in sicer bo jabolk za srednjo sadno letino, za hruške je pa popolnoma slaba letina. Edino okoli Gorice in deloma na Krasu in na Kanalskem kaže letina dobro. Že v Brkinih in na Tolminskem je letina slaba. Ne verjamite toraj gornjemu dopisniku, ki hoče doseči najbrže s svojo lažjo le nizke cene za sadje na goriškem trgu.

Vabilo h naročbi na umetna gnojila. — „Goriško kmetijsko društvo“ pogodilo se je letos za 50 vagonov Tomasove žlindre in 4 vagone kalijeve soli, ozir. kajnita. Cena tem gnojilom se ni še določila, vendar se lahko pove, da je sklenjena kupčija jako ugodna. Tomasove žlindre je dveh vrst: 16 odstotna in 18 odstotna. Podružnice, zaupniki in drugi člani se vabijo, da nabirajo že sedaj naročila. Gnojila dojdejo koncem septembra in sicer naravnost na bližnje postaje.

Poskusi z umetnim gnojem pri krompirju in turšici sponesli so se na sploh jako dobro in bodo gotovo spodbudili naše kmetovalce, da bodo rabili v prihodnje bolj to gnojilo. O uspehih bomo poročali v listu. Tudi poskusi na travnikih in deteljjskih so se obnesli izborno. Razni poskusi dali so seveda različne uspehe, zato bodo tudi ta poročila jako interesantna in poučna.

Čebelarji, pozor! — Prejeli smo in priobčujemo: Na sv. Petra in Pavla dan se je vršil čebelarški shod pri uzornem čebelnjaku g. Žnidaršiča v Ilirski Bistrici. Zbranih je bilo okoli 50 čebelarjev in tudi par čebelaric med njimi. Pri čebelnjaku je g. Žnidaršič vdeležencem, kolikor je bilo v tako kratkem času mogoče, razlagal in razkazoval, kako on čebelarji v dosego dobrih uspehov.

Popoldan zborovali smo v prostorih tovarne testenin g. Žnidaršiča; tudi to predavanje je bilo zelo zanimivo, le žal, da vdeležba ni bila še številnejša.

Ker v tako kratkem času ni mogoče toliko važnega gradiva obravnavati tako, da bi zborovalci, manj skušeni čebelarji

res imeli od tega prave koristi, se je ponudil g. Žnidaršič, da sprejme 10—15 učencev ter se žrtvuje drage volje, da jih pri svojem čebelnjaku skozi tri dni temeljito podučí o praktični čebeloreji.

Nastopile so šolske počitnice, in ker vem, da marsikateri od g. učiteljev na deželi ima veselje do čebel, zato si dovoljujem g. učitelje, kakor druge čebelarje opozoriti na to ugodno priliko. G. učitelji bi imeli pa tudi hvaležno nalogo, ker bi lahko vsak v svojem delokrogu deloval za povzdigo čebeloreje v naši deželi. Oni gospodje, koji se za to zanimajo, naj se zglasijo pri „Gor. kmet. društvu“ v Gorici.

U d e l e ž e n e c s h o d a.

Koliko je stalo do zdaj pogozdovanje Krasa? — Do konca l. 1905. (od l. 1884.) posadilo se je po Krasu 53,065.836 gozdnih drevesc večinoma črnega bora. To je stalo 339.085·26 kron. Če pogledamo, kakšen je naš Kras sedaj in kakšen je bil nekdanj, moramo reči, da se je doseglo s to svoto mnogo uspeha. Za nasadbo 1 hektarja zemljišča stalo je na goriškem Krasu povprečno 38·11 K, gradiščanskem 59·15 K in na sežanskem Krasu 62·73 K. Da se je nasadilo 1000 drevesc, stalo je: na goriškem Krasu 472 K, na gradiščanskem Krasu 7·21 K in na sežanskem Krasu 7·41 K. L. 1905. posadilo se je na novo 46·34 ha zemljišča. Vsega od države posajenega zemljišča je sedaj 3,147.916 ha. Razun tega so posadili tudi privatniki 416.794 ha zemljišča, za kar se je dalo iz dr. drevesnic 5,025.790 drevesc.

Brzozjavna napoved vremena razširi se v kratkem tudi na Istro in Dalmacijo. To napoved razpošiljalo bode c. kr. opazovališče v Trstu.

Brzozjavna napoved vremena popolnila se je v zadnjem času tudi v tem, da pošiljajo lahko brzozjavne postaje, ako to zahteva kaka občina ali večja množina interesentov, napoved tudi poštnim uradom in poštnim nabiralnicam, ki nimajo brzozjava. Ako prosijo občine, dá se tudi poštnim selom prepis napovedi. Vkrenilo se je tudi, da se napovedi in ključi za raztolmačenje napovedi, obesijo, če le mogoče, zunaj uradnih prostorov. Kjer se nahaja telefon, naroči lahko vsakdo proti posredovalnini tudi telefonsko poročilo.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

Proti poletnemu vrenju vina.

V. M. Kak pomoček bi bil, kedar začne vino poleti v pretopli kleti vreti? Navadno rabim salicilno kislino.

O d g v o r: Da ne bo vino poleti vrelo, skrbite, da bo v jeseni vaša klet dovolj gorka (okoli 20 °C). Če ni drugače mogoče, dénite v klet peč ter kurite. Ako vino v jeseni popolnoma povré ne bo vrelo poleti. Poletnega vina ne smemo braniti, drugače se bo vino vedno motilo. Salicilno kislino rabijo nekateri, da jim ne gré vino v birso in sicer se je dene v 1 hl vina okoli 50 g. To delo je pa prepovedano, ker škoduje salicilna kislina človeškemu zdravlju. Gotovo se vstavi v vinu vsako vrenje s tem, da se segreje vino na 65 °C, kar se pa mora izvršiti v posebnih aparatih (pasterjih). Da ne gre vino v birso, se priporoča pravočasno pretakanje, dobra klet in zdrava posoda.

Pomoček proti muham.

V. M. Kak pripomoček bi bil proti muham v hlevu. Kljubu temu, da je v hlevu skoraj tema in se moči živina s tekočino, v kateri se je kuhalo orehovo perje, ima živina krvave noge.

O d g v o r: Proti muham smo pisali v št. 10. letošnjega „Prim. Gosp.“. Povemo vam še enkrat, da je edino sredstvo, ki v resnici proti muham izdá, snaga v hlevu in njegovi bližini. Če imate umazane sosede in prihajajo muhe od tam k vam, morate te loviti in sicer ali z lepilom, ki ga namažete na papir ter denete v hlev, ali z vejami. Muhe, ki se vsedejo zvečer na veje, vlovite hitro v vrečo. Voda, na kateri se je kuhalo orehovo listje, ima le malo časa uspeh.

Zapisnik

seje osrednjega odbora dne 25. junija 1906 ob 9³/₄ predpoludne v društvenih prostorih.

(Dalje.)

Tajnik prečita predloge vrtnarskega in splošno kmet. odseka, ki nasvetuje:

- a) naprosi naj se vladina podpora K 1292 za nakup modernega poljedelskega orodja, kakor je razvidno iz izkaza, ki bi se brezplačno članom posojevalo v namen, da se seznanijo s temi modernimi pripomočki, s katerimi se mnogo časa in truda prihrani in boljše delo napravi;
- b) naprosi naj se vladine podpore K 1200 za nakup čistilnice deteljnega semena, ki bi bilo v društvenih prostorih udom na razpolago;

Ta dva predloga se sprejmeta soglasno.

Tajnik prečita poročilo čebelarkega odseka, ki želi:

- a) naprosi naj se vladne podpore K 150/55 za nakup raznih čebelarskih potrebščin, ki bi se rabile pri podučnem predavanju, katere namerava isti odsek prirejati;
- b) za kritje stroškov, ki so s temi predavanji v zvezi naj se naprosi podpora K 300.

Se sprejmeta oba predloga.

V. Tajnik prečita opravilnik, katerega je sestavil za podružnice.

Vladni zastopnik meni, da bi bilo sprejetje tega opravilnika prekoračenje društvenih pravil, posebno ker je v II. poglavju d. p. že določeno delovanje podružnic. Podpredsednik dr. Franko opazuje, da so podružnice kakor tudi odseki podrejeni organi društva in da osr. odbor kakor za odseke tudi za podružnice daje z opravilniki potrebna navodila. Pri podrobni razpravi in na predlog istega gosp. podpredsednika se § 7 popolni, da je podružnično vodstvo osebno odgovorno za plačilo naročenega blaga.

G. E. Klavžar predlaga z ozirom na to, da obstoji podružnično vodstvo iz predsednika, blagajnika in tajnika, da se popolni § 2. s pristavkom „ki tvorijo podružnično predsedstvo“

Sprejel se je toraj sledeči opravilnik za podružnice, posebno pa gledè nabave kmetijskih potrebščin in pobiranja udnine.

§ 1. Splošen namen in delokrog podružnic je določen v členu VI. društvenih pravil.

§ 2. Ko se je v enem kraju priglasilo dovolj članov in se je izrazila želja ustanoviti si podružnico, obrne se dotični zaupnik s tozadevnim predlogom na društveno vodstvo v Gorici, katero po možnosti ustanovitev pospeši.

Na pismeno naznanilo na zaupnika od strani predsedstva, da je ustanovitev podružnice dovoljena, skliče zaupnik društvene dotičnega kraja na ustanovni občni zbor, kjer se volijo predsednik, tajnik in blagajnik, ki vsi trije skupaj tvorijo podružnično vodstvo.

§ 3. Od ustanovitve podružnice naprej se poslužujejo člani svojih pravic in dolžnosti redno le potom podružničnega vodstva, posebno pa glede vpisovanja in izstopa, priglašanja novih udov, vplačevanja pristopnin in letnin, naročanja kmetijskih potrebščin in gledè prošenj ali pritožb.

§ 4. Podružnice krijejo upravne stroške s podporami, katere dobe v slučaju potrebe od društva, in z lastnim imetjem; članarine in pristopnine tičejo centrali.

§ 5. Razne kmetijske potrebščine naročajo si društveniki pri podružničnem vodstvu, katero nabira naročbe; to slednje se

obrne na to za zaželjene množine do društvenega urada v Gorici, kateri mu potrebno preskrbi.

§ 6. Podružnice dobivajo naročeno blago po znižani ceni in povišajo lahko te do one visokosti, katero dovoli društveno vodstvo v Gorici.

§ 7. Za plačilo naročenega in nabavljenega blaga je podružnično vodstvo osebno odgovorno in to mora tudi skrbeti, da čim preje likviduje napram društvu svoje dolgove.

Za vsako naročilo treba poslati 10% varščine.

§ 8. V posebnih slučajih dovoli društveno vodstvo lahko podružnicam nekatere olajšave.

§ 9. Isti red velja glede pobiranja pristopnin in udnin.

§ 10. V krajih, kjer ni podružnic, dovoli lahko društvo iste pravice, dolžnosti in delokrog društvenim zaupnikom.

Opravitnik za nabavni odsek je še v studijah in se predloži prih. seji osr. odbora.

VI. Pretresovanje letnih računov in stanje premoženja.

Denarni račun:

a) se potrdijo dohodki s	Kron	10015.—
potrdijo se stroški s	„	<u>8056.83</u>

blagajniški preostanek kron 1958.17

Predsednik opazuje, da je finančni odsek pretresoval zadevo udnine posameznih članov. Po § 6. d. p. je namreč določena letnina na tri krone in smatrati se mora zatorej dolžnost vsakega uda poravnati letnino za celo leto ne glede, kdaj kdo pristopi; to se sprejme.

G. Zucchiati omenja primerjaje dohodke in izdatke „petrine“ in papirja, da se kaže izguba in priporoča, da se prihodnjič cena poviša; predsednik odgovarja, da pri petrini ni bila izguba, kajti, če se primerja dohodke in izdatke s zalogo papirja, ki znaša kron 75, kaže se nezatni preostanek. Nato se denarni račun potrdi.

Pretresovanje društvenega premoženja:

Podpredsednik dr. Franko interpelira glede zastankov pristopnin in letnin; predsednik pojasnjuje, da je kron 85 pristopnin od takšnih udov, ki so se sicer priglasili a niso ničesar plačali; glede zastale udnine pojasnjuje, da je nastala ta diferenca vsled neke „notice“ v „Prim. Gosp.“, po kateri se je tolmačilo da se plačuje tudi lahko polletnine ter dostavlja k sklepu, da se bodo vsi zastanki potirjali in kdor ne plača v določenem obroku se izbriše iz društva.

(Konec prih.)

